

Kela[®]

Pi'rġġeemtuärjjõs

VUÄ'NKÂNJI DA ČIŎLGGSÂNJI



Siiskõs

Pi'rg̃geemtuärjjõs	3
Mii lij pi'rg̃geemtuärjjõs?	7
Måkam koolaid tuärjjõõzz vuäitt vuäžžad?	8
Mõõk puätti vaaikte tuärjjõ'sse?	10
Mä'htt tuärjjõõzz meä'r la'sk̃keet?	12
Ooccâm da mä'hssem	14
Näai't Kela kääzzkâstt	19

Pi'rg̃geemtuärjjõs

Tän brosyrrâst mušttlet vuâđđpi'rg̃geemtuärjjõõzzâst.
Vuäitak vuäžžad tõn Kelast, jõs tuu puätti, vää'r da jee'res
tuärjjõõzz jie ri'jtte vie'lt'te'mes aarg koolääd,
mä'te porrmõ'sše da jälstummša.

Pue'tti seeidain mušttlet tää'r̃kben,
måkam koolai vääras vuäitak vuäžžad tuärjjõõzz.
Brosyrrâst mušttlet še,
mä'htt tuu puätti da vää'r vaaikte tuärjjõõzz vuäžžma.

Lââ'ssen brosyrrâst mušttlet,
mä'htt Kela la'sk̃kad tuärjjõõzz meä'r.
Brosyrr looppâst lie teâđ tõ'st,
mä'htt tuärjjõõzz oožžât.

Brosyrr mušttal ee'jj 2021 vue'jjest.
Vuäžžak nee'ttest lââ'ssteâđaid tõ'st,
mä'htt koronaepidemia vaaikat Kela tuärjjõõzzid.



Lââ'ssteâđ nee'ttest da te'lfoonâst

Kela tuärjjõõzzi pirr mušttlet
nuõrttsää'mkiõ'lle adrõõzzâst
www.kela.fi/nuorttsaamkiolle

Jälstemtuärjjõõzz pirr mušttlet tää'r̃kben
Kela lää'ddkiõllsaž seeidain
www.kela.fi/toimeentulotuki



Jõs tu'st lie kõõčmõõžž,
vuäitak soi'ttjed kääzzkâ'stemnâamra
020 692 207

Oozz vuõsshân Kela jee'res tuärjjõõzzid

Tää'rkest ouddâl vuâđđpi'rğğeemtuärjjõõzz ouccâm, vuäitak-a vuäžžad jee'res tuärjjõõzzid, ouddmiärkkân jälstemtuärjjõõzz le'be reâuğte'mesvuõtt-tuärjjõõzzid. Jälstemtuärjjõs da reâuğte'mesvuõtt-tuärjjõõzz lie čiõlguum jii'jjez brosyyrin.

Jee'res tuärjjõõzzid fe'rttai ouccâd ouddâl ko ååcc vuâđđpi'rğğeemtuärjjõõzz.

Vuäitak vuäžžad vie'kk še kää'ddest, ko'st jälstak. Jijjad kää'dd tuärjjõõzzin da kääzzkõõzzin vuäžžak teâđ kää'dd ne'ttseidain le'be sosiaalkonttrest. Kää'dd tuärjjõõzz lie ouddmiärkkân tiuddee da cõggi pi'rğğeemtuärjjõs.

Tiõrvâsvuõttståidast vuäžžak teâđ tiõrvâsvuõttkõõskõõzzâst.





Mii lij pi'rg'geemtuärjjõs?

Vuäitak ooccâd pi'rg'geemtuärjjõõzz, jõs tuu tie'g'g' jie ri'jtte vie'lt'te'te'mes koolaid. Vie'lt'te'te'mes kool lie ouddmiärkkân vuäkrr, porrmõš, tiõrvâsvuõthâidd da pihttâz.

Pi'rg'geemtuärjjõõzzâst lie 3 vue'zz:

- vuâđđpi'rg'geemtuärjjõs
- tiuddeei pi'rg'geemtuärjjõs
- cõggi pi'rg'geemtuärjjõs.

Vuâđđpi'rg'geemtuärjjõõzz oo33ât Kelast.

Tu'st vuäi'tte še lee'd nõkam kool, koid jiõk vuei't vuäžžad vuâđđpi'rg'geemtuärjjõõzz. Te'l kää'dd sosiaalkäazzkõõzz vuäi'tte tu'mmjõõzzâz mie'ldd miõttâd tu'nne tiuddeei le'be cõggi pi'rg'geemtuärjjõõzz.

Oo33 pâi vuõššân Kelast vuâđđpi'rg'geemtuärjjõõzz. Kee'rjet ooccmõõžž Lââ'ssteâđ-päikka tõid koolaid, koid taarbšak tiuddeei le'be cõggi pi'rg'geemtuärjjõõzz. Vuäitak raukkâd seämmast, što Kela serdd ooccmõõžž kää'dd kiõtt'tõõllâmnalla.

Måkam koolaid tuärjjõõzz vuäitt vuäžžad?

Vuâđđpi'rggeemtuärjjõõzz ij vwei't vuäžžad juõ'kknallšem koolaid.

Tõt lij jurddum vie'lt'te'mes koolaid, mâ'te jälstummša da porrmõ'sše.

Vuâđđpi'rggeemtuärjjõõzzâst primmsallaš koolaid jue'jjet vuâđđvuässa da jee'res vuâđđkoolaid.

Vuâđđvue'ss

Vuâđđvuässa lie la'skkuum valmmša aarg takai kool, mâ'te porrmõš da pihttâz.

Ko oožžak tuärjjõõzz, tu'st ij taarbâž čuä'jted kuuitid le'be laaskid täin koolain.

Juõ'kk piârri vuäzzli'žže vää'ldet lokku jiijjâs vuâđđvue'zz.

Vuâđđvue'ss âân se'st

- porrmõškoolaid
- piiutâskoolaid
- occnjaž tiõrvâsvuõttuâllkoolaid (ouddmiârkkân jiõččhâiddtalkkâz, koid jeät taarbšuku rese'pt)
- persoonlaž puu'ttesvuõđâst da põõrt puu'ttesvuõđâst šõddi koolaid
- päaiklažjâattlõõgg ââ'nnem
- ga'zeâât ti'll'jem
- te'lfoon da teättjâattlõõgg ââ'nnem di ne'ttõhttvuõđ
- staarjõõzzid da virkkõõvvâm
- jee'res va'stteei juõ'kkpeivsaž jie'llma kuulli koolaid.

Jee'res vuâđđkool

Vuâggad mie'ldd tuärjjõõzz vwei'tet lââ'ssen miõttâd jee'res vuâđđkoolaid.

Jõs oožžak tuärjjõõzz täid koolaid, tu'st fe'rttai tääimted koolaid õhttnee kuuitid da laaskid Kelaa'je ooccmõõžž meâlddõssân.

Kela vâldd lokku täid koolaid obbvuõđstes, jõs tõk lie toolkva šorradvuõđ peä'lest.

Jee'res vuâđđkool lie

- jälstemkool (ouddmiârkkân vuâkrr, va'sttõk, liâdgg, dommâåsktõs da piârripõõrt hâiddamkool)
- vie'lt'te'mes siirdčõõttâmkool
- õõlmâs tiõrvâsvuõttuâll kool, koid vuâđđvue'ss ij ââ'n se'st (ouddmiârkkân tiõrvâsvuõttkõõskõõzz ä'sšnekmäaus, rese'ptt-talkkâz da ââ'sk)
- päärnai kâaddlaž pei'vvhâaid kool
- škoolnii'kki tue'les- da jeä'kkespei'vvtoi'mmjummuž kool
- tiõttum kool, kook šâ'dde ougglõspuârresa päärnain kaaunõõttmõõžžâst
- vie'lt'te'mes persoontuõđstõõzz, åarramä'sškee'rj le'be maatkčemä'sškee'rj ha'ŋkķeemkool.

Mõõk puåtti vaaikte pi'rgõeemtuärjjõ'sse?

Vuåddpi'rgõeemtuärjjõõzz meärra vaaikte puk puåtti da vää, kook tu'st da piärrjastad lie. Puåttjid la'skõet še tuärjjõõzzid, koid vuäžžak.

Vuåddpi'rgõeemtuärjjõõs lij mãaimõs-såjjsaž tällõõzzlaž tuärjjõõs. Tõt miärkkšâäv, što tu'st fe'rttai vuõššân ooccâd jee'res tuärjjõõzzid, koid tu'st lij vuõiggâdvuõtt.

Kela mã'hsem jee'res tuärjjõõzz lie ouddmiärkkân

- reâugte'mesvuõttstaan
- jälstemtuärjjõõzz
- jeältõõgg
- mãtt-tuärjjõõs
- puõzzâlmpei'vvteä'gõ
- puärrsipei'vvteä'gõ
- päärnažlâ'ss
- dommhâaid tuärjjõõs
- jeä'ltentuärjjõõs.

Ko pi'rgõeemtuärjjõõzz tu'mmjet, puåttjid vää'ldet lokku nettomeärrsi'žžen le'be piidi mãnõa.

Lij šiõgg mu'stted, što pi'rgõeemtuärjjõ'sse vaaikte še vää, kook tu'st lie ää'nmemnalla.

Vääraivui'm juu'rdet ouddmiärkkân tie'gõgid, kook lie šiâsttum banõkõtiil õõl, le'be nõkam jällmõõžž, koon vuäitak kaaupõed, mã'te õeämp.



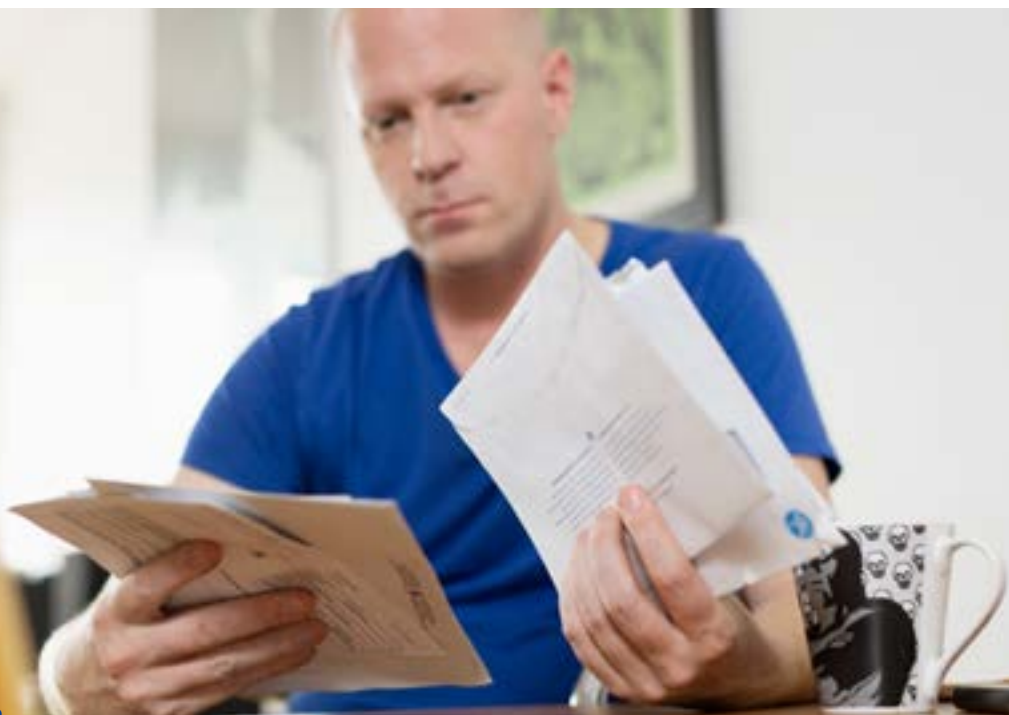
Mä'htt tuärjjõõzz meä'r la'skķkeet?

Vuäitak vuäžžad vuâđđpi'rğġeemtuärjjõõzz, jös tu'st lie jäänab vuâđđpi'rğġeemtuärjjõ'sse primmsallaš kool ko puätti da vää.

Kela tuejjad puättjinad da koolainad laaskâlm. Vuâđđvue'zz la'skķkeet mie'ldd koolaid. Laaskâlm veäkka se'lvvan, mâ'mmet vuäitak vuäžžad vuâđđpi'rğġeemtuärjjõõzz.

Tuärjjõõzz meä'r vuäžžat nu'tt, što puättjin ķie'ppeet koolaid, koid vuäitak vuäžžad pi'rğġeemtuärjjõõzz.

Pi'rğġeemtuärjjõõzzâst jeät mahssu piid.



Ouddmiârkk pi'rğġeemtuärjjõõzz meä'r la'skķkummšest

Kai'ssi lij reaugte'mes õhttuhoõlteei, ķeä'st lie 11- da 13-ekksa päärna. Son åacc Kelast vuâđđpi'rğġeemtuärjjõõzz, ko suu tie'ğġ jie ri'jtte pukid koolaid. Kai'ssjest jie leäkku ni vää, mâ'te šeäšt baņkktili ä'lñn.

Piârri puätti lie

- reauggmarkkântuärjjõs da päärnažpâäjõs
664,96 eu'rred määnpââ'jest
- päärnažlââ'ss da õhttuhoõlteeipâäjõs
326,32 eu'rred määnpââ'jest
- jâlstemtuärjjõs
592,80 eu'rred määnpââ'jest
- jeä'ltemtuärjjõs
334,70 eu'rred määnpââ'jest.

Puätti õhttsi'žže:

1 918,78 eu'rred määnpââ'jest

Piârri kool lie

- vuäkr 810 eu'rred määnpââ'jest
- čää'ccmahss
45 eu'rred määnpââ'jest
- takai aarg kool le'be vuâđđvue'zz õhttsi'žže
1 255,11 eu'rred määnpââ'jest:
 - õhttuhoõlteei
574,63 eu'rred määnpââ'jest
 - vuõssmõs pâ'jjel
10-ekksaž päärnaž
352,84 eu'rred määnpââ'jest
 - nu'bb pâ'jjel
10-ekksaž päärnaž
327,64 eu'rred määnpââ'jest.

Kool õhttsi'žže:

2 110,11 eu'rred määnpââ'jest

Puättjin ķie'ppeet koolaid:

$1\,918,78 \text{ eu'rred} - 2\,110,11 \text{ eu'rred} = -191,33 \text{ eu'rred}$

**Kai'ssi piârrija mäü'set vuâđđpi'rğġeemtuärjjõõzz
191,33 eu'rred määnpââ'jest.**

Ooccâm da mä'hssem

Oozz vuâđđpi'rğgeemtuärjjööz nē'ttest:

www.kela.fi/neettest

Tää'rkest ooccmöözžâst, möök meâlddööz tō'st â'lğge lee'd.
Meâlddöözid vuäitt še vuöltteed nē'ttest.

Vuäitak ooccâd tuärjjööz še lomaakkin,
koon vuäžžak Kela konttrin da ne'ttseeidain:

www.kela.fi/lomakkeet

Jōs oozzak tuärjjööz lomaakkin,
vuölttâd tōn pãã'st mie'ldd Kelaa'je.

Kela pãã'staddrōs lij

Kela

PL 10

00056 KELA

Jōs jiök vuei't ooccâd vuâđđpi'rğgeemtuärjjööz
nē'ttest le'be pō'mmailomaakkin,
vuäitak ooccâd tōn njäälmlânji.
Soi'tte te'l Kelaa'je le'be möön Kela kontra.

Möön kuu'kk̄ kiött'tööllâm pešt?

Muu'st tiuddeed ooccmöözž tärkka.

Tãaimat Kelaa'je pukid meâlddöözid,

koid ooccmöözžâst taarbšet.

Töt jooudad ooccmöözž kiött'tööllâm.

Jōs ooccmöözžstad lie puk taarbšum teâđ,

vuäžžak Kelast tu'mmstöög 7 arggpeeiv se'st.

Jōs Kela ärvvtâll ööutveäkka tuin, što ooccmōš lij k̄irrsallaš,
tōn čããu'det seãmma le'be čuãvvai arggpeeiv.

Kuä'ss tuärjjööz mäü'set?

Ko Kela lij kiött'tööllâm ooccmöözžad,

vuäžžak domoi tu'mmstöög.

Tu'mmstöögâst muštlet tuärjjööz meä'r,

vuâđ da mä'hssempeeiv.

Vuäžžak tu'mmstöög še te'l,

jōs tu'ne ij leäkku miöttum tuärjjōs.

Kela mähss vuâđđpi'rğgeemtuärjjööz tuu baŋkktiil ööl
määnpãã'j 1. baŋkkpeeiv.

Jōs tuärjjöözad mähssmōš ij kiörggân

meä'rmeâldlaž mä'hssempeivva,

Kela mähss tuärjjööz tâ'lles tu'mmstöög tuejjeem mâŋŋa.

Te'l tie'ğğ lie tuu baŋkktiil â'lñn 2 baŋkkpeeiv kee'jjest

tu'mmstöög tuejjummšest.

Kela vuäitt mä'hssed vuâđđpi'rğgeemtuärjjöözâst
vuäkr vuöi'ğgest vuo'krrejja, jōs haa'lääk nu'tt.

Kela vuäitt še mä'hssed tuu liädgglaask le'be dommããsktööz
vuöi'ğgest laasktejjja, jōs haa'lääk nu'tt.

Ko leäk vuäžžam tu'mmstöög vuâđđpi'rğgeemtuärjjöözâst,
vuäitak tãaimted Kelaa'je še laaskid, koid leäk vuäžžam
tu'mmstöög mâŋŋa da koi mie'rreivv lij tu'mmstöögad
viöggâstããramããi'j se'st.

Mie'rreivv miärkkšããvv alggveärlaž laask mie'rreivv,
ij mušt'templaask mie'rreivv.

Tu'mmstöögâst, koon vuäžžak, muštlet tää'rkbēn,
mãkam laaskid vuäitak tãaimted.

Mä'hssemčönnööttmõš

Vue'zz vuâđđpi'rgğeemtuärjjöõzzstad vuei'tet
u'vdded mä'hssemčönnööttmõššân.
Mä'hssemčönnööttmõšžž vuäitt vuäžžad
ouddmiärkkân oo'skid.

Vuäžžak mä'hssemčönnööttmõšžž
tu'mmstõõgg õhttvuõđâst.
Mä'hssemčönnööttmõšžžâst muštlet,
mõõn tõin vuäitt mä'hssed kaaupâst.

Ko tu'nne miõđât vuâđđpi'rgğeemtuärjjöõzz,
vuäžžak seämmast mä'hssemčönnööttmõšžž apteekka.
Mä'hssemčönnööttmõšžžin vuäžžak tuu taarbšem
rese'ptt-talkksid.

Kela vuõlttad talkksi mä'hssemčönnööttmõšžž
vuõigğest apteekka nee'tt päai'k.
Apteekkast ri'jtai,
što čuä'jtak Kela-koortad le'be persoontuõđštõõzz.

Taarbšak-a vie'kk?

Vuäitak vuäžžad persoonlaž kääzzkõõzz Kela
kääzzkâ'stemä'sštobddjest te'lfoonâst le'be konttrest.

Jõs tu'st le'be piärrjastad lij tarbb saggstõõllâd
kää'dd sosiaalkääzzkõõzzi ämmatnii'kkîn,
Kela da kää'dd vuäi'tte tuejjeed õhttsažtuâj vuâggad mie'ldd.



I'Immet, jös vuâkkad mottai

Jös jie'llmad mottai,
tõt vuäitt vaaikted tuu Kelast vuäžžam tuärjjöõzzid.
Muuttâs vuäitt kuõskkâd ouddmiârkkân jälstummuž,
puättjid, reâuggmõõžž le'be piârri.

Muu'st i'Immed muttsin Kelaa'je.
Vuäitak tuejjeed tön nee'ttest, te'lfoonâst le'be konttrest.

Tuu vasttõõzzâst lij jiiijad vue'zzstad ainsmâ'tted,
što Kelast lie vuõigg teäđ ââ'nnmest.
Te'l tuärjjöõzz määu'set tu'ne vuõigg šooržen.

Jös tu'mmstõõggâst lij vââ'kk

Jös Kela tu'mmstõk lij tuu miõlâst vââgglaž,
vuäitak ooccâd tu'mmstõ'kke muttâz.

Vuäžžak tu'mmstõk-kee'rij mie'ldd vuä'ppõõzzid tõ'st,
mä'htt muttâz oozžât.

Jös tu'st lie kõõčmõõžž, vää'ld vuõššân õhttvuõđ Kelaa'je.



Kela ä'sšeemkääzzkõõzzâst nee'ttest vuäitak

- ooccâd tuärjjöõzzid
- vuõltteed meâlddõõzzid
- tää'rksted ooccmõõžžad vue'jj
- vuõltteed saaggid
- i'Immed muttsin
- looppted tuärjjöõzz.

Näai't Kela kääzzkâstt

Nee'ttest

Loogg Kela tuärjjöõzzi pirr
nuõrttsää'mkiõ'lle:

www.kela.fi/nuorttsaamkiolle

Kõõjj vuä'ppõõzz:

www.kela.fi/kysy-kelasta

La'skked tuärjjöõzz meä'r:

www.kela.fi/laskurit

Ä'sšed nee'ttest:

www.kela.fi/neettest

Ne'ttkääzzkõ'sse fe'rttai
kee'rjtõõttâd.

Taarbšak bankktiõttid
le'be mobiilstaanõõgg.

Konttrest

Tää'rkest konttri addrõõzzid da
äävaiäärramaai'jid nee'ttest:

www.kela.fi/konttrest

Taarbšak-a tuulk?

Loogg lââ'zz tu'lkkummuž pirr:

www.kela.fi/taarbsak-a-tuulk

Sää'mkiõ'llsa kääzzkõõzz:

www.kela.fi/saame

Te'lfoonast

Äävai aargi 9–16.

Jeältõõgg020 692 202

Jälstummuš.....020 692 210

Meeraikõskksa vue'jj

(aargi 10–15).....020 634 0200

Mätt'tõõttmõš

da prizoov.....020 692 209

Pe'rrjummuš.....020 634 4940

Pi'rggeemtuärjjõs.....020 692 207

Puärrazvuõtt.....020 692 206

Puõccmõš da koort.....020 692 204

Reâugte'mesvuõtt.....020 692 210

Säursmättmõš da

lää'mestuärjjöõzz.....020 692 205

Va're ääi'j

Vuäitak va'rrjed ääi'j

te'lfoonâst le'be nee'ttest:

www.kela.fi/varaa-aika

le'be vuõlttee'l

õhttvuõttvä'lddemraukkmõõžž

addrõ'sse:

saame@kela.fi

Ääi'jva'rrjummuš nee'ttest

ođsmââvv.

Oođummuž mâḡḡa tu'st fe'rttai

tobddeed, ko haa'lääk va'rrjed ääi'j.

Taarbšak tobddummuš

ne'ttbankktiõttid le'be

mobiilstaanõõgg.

Kela nuorttsää'mkiõ'lle

Nuorttsää'mkiõllsa ne'ttseeid:

www.kela.fi/nuorttsaamkiolle

Sää'mkiõllsa brosyyr:

Jeältõõgg da jee'res jeältõkvuäžžai tuärjjõõzz

Mätt'tõõdi da prizoovnee'kk tuärjjõõzz

■ Pi'rgģeemtuärjjõs

Puõccmõš da säursmâttmõš

Pä'rnnpiârri

Reâugte'mesvuõtt

Siirdcõõttâm Lää'ddjânma le'be Lää'ddjânmmest
ålggjânnmid

Takai jälstemtuärjjõs

Sää'mkiõllsaž brosyyrin vuäitt pri'nttjed
nee'ttest adrõõzzâst

www.kela.fi/saamenkieliset-esitteet